

ΤΑΞΗ: Β΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ**ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ/ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ****Ημερομηνία: Τετάρτη 4 Ιανουαρίου 2023****Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες****ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ****ΚΕΙΜΕΝΟ 1****Ξεφεύγοντας από το μηχανισμό της πλύσης εγκεφάλου**

Δεν μπορούμε να ισχυριστούμε ότι τα fake news δεν είναι σοβαρό πρόβλημα ή ότι οι πολιτικοί και οι ιερείς έχουν την απόλυτη άδεια να λένε όσα ψέματα θέλουν. Θα ήταν επίσης εντελώς λάθος να βγάζαμε το συμπέρασμα ότι τα πάντα είναι απλώς ψεύτικα, ότι κάθε προσπάθεια να ανακαλύψουμε την αλήθεια είναι καταδικασμένη σε αποτυχία και ότι δεν υπάρχει καμία απολύτως διαφορά ανάμεσα στη δημοσιογραφία και την προπαγάνδα. Πίσω από όλα τα fake news υπάρχουν πραγματικά γεγονότα και πραγματική οδύνη. Για παράδειγμα, στην Ουκρανία οι ρώσοι στρατιώτες πολεμούν πραγματικά, χιλιάδες άνθρωποι έχουν ήδη σκοτωθεί και εκατοντάδες χιλιάδες έχουν πραγματικά χάσει το σπίτι τους. Η ανθρώπινη οδύνη προκαλείται συχνά από την πίστη σε μυθοπλασίες, εντούτοις η ίδια η οδύνη είναι πραγματική.

Επομένως, αντί να αποδεχτούμε τα fake news σαν κανονικότητα, θα έπρεπε να αναγνωρίσουμε ότι πρόκειται για ένα πρόβλημα πολύ πιο δύσκολο απ' ό,τι συνήθως υποθέτουμε και να προσπαθήσουμε ακόμα περισσότερο να διακρίνουμε την πραγματικότητα από τη φαντασία. Μην περιμένετε το τέλειο. Μία από τις μεγαλύτερες μυθοπλασίες είναι να αρνούμαστε την πολυπλοκότητα του κόσμου και να σκεφτόμαστε με απόλυτους όρους παρθενικής αγνότητας εναντίον σατανικού κακού. Ίσως κανένας πολιτικός να μη λέει την αλήθεια και μόνο την αλήθεια, αλλά κάποιος είναι ωστόσο πολύ καλύτερος από άλλους. Αντίστοιχα, καμία εφημερίδα δεν είναι εντελώς αμερόληπτη και αλάνθαστη, αλλά κάποιες εφημερίδες κάνουν μια ειλικρινή προσπάθεια να βρουν την αλήθεια, ενώ άλλες είναι πλυντήρια εγκεφάλων.

Είναι ευθύνη όλων μας να αφιερώνουμε χρόνο και προσπάθεια για να αποκαλύπτουμε τις προκαταλήψεις μας και να επιβεβαιώνουμε τις πηγές των πληροφοριών μας. Όπως αναφέραμε, δεν μπορούμε να ερευνούμε τα πάντα μόνοι μας. Ακριβώς όμως γι' αυτό, πρέπει τουλάχιστον να εξετάζουμε προσεκτικά τις πηγές πληροφόρησης που προτιμάμε, είτε είναι εφημερίδα, ιστοσελίδα, τηλεοπτικό κανάλι ή κάποιο άτομο. Εδώ θα ήθελα να δώσω δύο απλούς βασικούς κανόνες.

Πρώτον, αν θέλετε αξιόπιστες πληροφορίες, μη διστάζετε να τις πληρώσετε καλά. Αυτή τη στιγμή το κυρίαρχο μοντέλο στην ειδησεογραφική αγορά είναι «συναρπαστικές ειδήσεις που δεν σας στοιχίζουν τίποτα – με αντάλλαγμα την προσοχή σας». Δεν πληρώνετε τίποτα και παίρνετε ένα προϊόν χαμηλής ποιότητας. Και, ακόμα χειρότερα, χωρίς να το γνωρίζετε γίνεστε εσείς οι ίδιοι το προϊόν. **Αρχικά τραβάνε την προσοχή σας με εντυπωσιακούς τίτλους και στη συνέχεια την πουλάνε σε διαφημιστές ή πολιτικούς.** Ένα πολύ καλύτερο μοντέλο για την αγορά των ειδήσεων θα ήταν «υψηλής ποιότητας ειδήσεις που κοστίζουν κάποια χρήματα, αλλά δεν καταχρώνται την προσοχή σας». Αν είστε πρόθυμοι να πληρώνετε για τρόφιμα, ρούχα και αυτοκίνητα υψηλής ποιότητας, γιατί δεν κάνετε το ίδιο και για την πληροφόρηση;

Ο δεύτερος βασικός κανόνας είναι ότι, αν κάποιο ζήτημα σας φαίνεται εξαιρετικά σημαντικό, προσπαθήστε να διαβάσετε τη σχετική επιστημονική βιβλιογραφία. Και όταν λέμε επιστημονική βιβλιογραφία, εννοούμε άρθρα από περιοδικά με ομότιμους κριτές, βιβλία από γνωστούς ακαδημαϊκούς εκδοτικούς οίκους και κείμενα καθηγητών από έγκριτα ιδρύματα. Προφανώς και η επιστήμη έχει τους περιορισμούς της κι έχει κάνει λάθη για πολλά πράγματα στο παρελθόν. Ωστόσο, η επιστημονική κοινότητα είναι εδώ και αιώνες η πιο αξιόπιστη πηγή γνώσης που διαθέτουμε. Αν νομίζετε ότι η επιστημονική κοινότητα σφάλλει σε κάποιο ζήτημα, αυτό είναι αρκετά πιθανό, αλλά τουλάχιστον φροντίστε να γνωρίζετε τις επιστημονικές θεωρίες που απορρίπτετε και να έχετε κάποιες εμπειρικές αποδείξεις για τους ισχυρισμούς σας.

Κείμενο του Yuval Noah Harari, 21 μαθήματα για τον 21^ο αιώνα, κεφ.17: «Ξεφεύγοντας από το μηχανισμό της πλύσης εγκεφάλου», σελ.244-246 (Διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης).

ΚΕΙΜΕΝΟ 2**Στο παιδί μου..
Μανόλης Αναγνωστάκης**

Στο παιδί μου δεν άρεσαν ποτέ τα παραμύθια
Και του μιλούσανε για Δράκους και για το πιστό σκυλί
Για τα ταξίδια της Πεντάμορφης και για τον άγριο λύκο

Μα στο παιδί δεν άρεσαν ποτέ τα παραμύθια

Τώρα, τα βράδια, κάθομαι και του μιλώ
Λέω το σκύλο σκύλο, το λύκο λύκο, το σκοτάδι σκοτάδι,
Του δείχνω με το χέρι τους κακούς, του μαθαίνω
Ονόματα σαν προσευχές, του τραγουδώ τους νεκρούς μας.

Α, φτάνει πια! Πρέπει να λέμε την αλήθεια στα παιδιά.

Μανόλης Αναγνωστάκης
Από τη συλλογή Ο στόχος (1970)

Παρατηρήσεις**ΘΕΜΑ Α****1^ο υποερώτημα**

Ποιες είναι οι συμβουλές που δίνει ο Yuval Noah Harari στους αναγνώστες προκειμένου να μη πέφτουν θύματα της παραπληροφόρησης και των fake news; (60 - 70 λέξεις)

Μονάδες 10**2^ο υποερώτημα**

Ο συγγραφέας επιδιώκει να διδάξει και να επικοινωνήσει με τον αναγνώστη. Να εντοπίσετε τρεις γλωσσικές επιλογές (9 μονάδες) και να εξηγήσετε πώς συμβάλλουν σε αυτό το σκοπό (6 μονάδες).

Μονάδες 15**3^ο υποερώτημα**

«Ξεφεύγοντας από το μηχανισμό της πλύσης εγκεφάλου»: να σχολιάσετε το τίτλο ως προς τη γλώσσα (3 μονάδες) και το επικοινωνιακό του αποτέλεσμα (4 μονάδες) και να δώσετε ένα δικό σας τίτλο, αξιοποιώντας την αναφορική λειτουργία της γλώσσας (3 μονάδες).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β

Διαβάσατε στην τάξη το απόσπασμα από το βιβλίο του Yuval Noah Harari «21 μαθήματα για τον 21^ο αιώνα». Αποφασίζετε να μιλήσετε στους συμμαθητές σας για την αρνητική επίδραση των fake news και στη συνέχεια παρουσιάζετε το μέσο που προτιμάτε για τη δική σας ενημέρωση. Στη σύντομη ομιλία σας 350-400 λέξεων να εξηγήσετε τους λόγους που έχουν συμβάλει σε αυτή την προτίμηση.

Μονάδες 30**ΘΕΜΑ Γ**

- α) Να εντοπίσετε στο Κείμενο 2 δύο εκφραστικά μέσα που αξιοποιεί ο Μ. Αναγνωστάκης για να περάσει το μήνυμά του και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους. (10 μονάδες)
- β) Να βρείτε τα δύο χρονικά επίπεδα που εντοπίζονται στο ποίημα και να σχολιάσετε την αντίθεση μεταξύ τους. (10 μονάδες)

Μονάδες 20**ΘΕΜΑ Δ**

Ποιο είναι το βασικό θέμα που θέτει, κατά τη γνώμη σου, το ποιητικό υποκείμενο; Συμφωνείς με την άποψή του; Να αναπτύξεις τις σκέψεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

Μονάδες 15